

Szunyoghy András kiállítása elé

Elöljáró beszéd a kíváncsiságról.

Nagypámék gyermekkorukban kaptak egy óriási ajándékot; egy villanyvasutat sínekkel, mozdonnyal, amivel kell. Ezt a bátyja javaslatára megpróbálták átalakítani úgy, hogy a vagonok számát ugyan csökkentik, de egy helyett két mozdonyuk lesz, amin már könnyen tudnak osztozkodni. Az ésszerű beavatkozás végén sajnos nemhogy kettő, de egy mozdonyjuk se lett, és még egy kiadás verést is kaptak kísérletező kedvükért.

Más: 3-4 éves kislányomat végtelenül fellelkesítette, ha egy magától mozgó játékot kapott – egy felhúzható autót vagy egy pislogó alvó babát. Első kérdése mindig ez volt: de mi van benne? (Szunyoghy Andrást is valami hasonló kérdés foglalkoztathat.) Azaz: mitől működik? Lányom néha – kreatív módon – saját maga próbált választ kapni erre, ami persze nála sem vált e játékok állagának javára.

Az ilyesfajta gyermeki problémafelvetés feltétlenül az intelligencia egyik jele, ugyanis a miértre és a hogyanra való válasz keresése az ok-okozat kérdésköréhez vezet. Ez a sokak számára érthetetlen kíváncsiság a természettudományok alapja, ám sok képzőművészt is ez mozgat. Szunyoghy András műveiben páratlan módon, vagy legalábbis igen ritkán találkozunk így, ilyen színvonalon a természettudomány és a képzőművészet.

Elébe menve mondandómnak, máris kimondom, hogy Szunyoghynál a tudománynak nem csupán szolgálóleánya-illusztrációja a képzőművészet, hanem egyenrangú társa.

Mi lehet ennek a titka? Walter Isaacson írja le Leonardo da Vinciről szóló terjedelmes és mélyenszántó elemzésében: „Leonardo mindvégig képes maradt rácsodálkozni a jelenségekre, amelyek fölött legtöbbünk a csodákra fogékony gyerekkorból kinőve igen ritkán áll meg elmerengeni.”

Leonardo maga vallott erről az egyik rajza alá írt jegyzetében, így: „Leonardo da Vinci, discepolo della sperientia” – azaz, ő a tapasztalás és a kísérletezés tanítványa, akinek a módszere a kíváncsiságból ered és a kísérletekben gyökerezik. Azt is leírta, hogy tíznél is több emberi tetemet boncolt fel, s ennek eredményeképpen az ő rajzait megnézni nagyobb haszonnal jár, mint szemlélőként végignézni egy boncolást. Ezt egyébként Szunyoghy András is elmondhatná magáról, akinek mindig is nagy tisztelettel néztem állat-anatómiai rajzait. Annál is inkább, mert egykor a Madártani Intézet preparátorától, Jakab Bandi bácsitól egy ideig én is tanultam a madarak preparálását, kitömését.

(Csak zárójelben, mintegy penitenciaként: most, hatvan év után először emlékezem meg arról az erős lelkiismeret-furdalást okozó tényről, hogy az általam preparált madarakat, ürgéket és mókusokat, sőt egy macskát (!) is én magam löttem légpuskával. Első zsákmányom egy éneklő vörösbecs volt.... De ne többet erről! Talán némi mentség, hogy az általam olyannyira csodált, misztikus madárvilág képviselőit túl távoliaknak és elérhetetleneknek találtam, s ellenállhatatlanul vágytam arra, hogy közelebről láthassam, sőt kézbe foghassam őket.)

Persze Szunyoghy Andrásnak hozzám képest könnyű dolga volt, mert egy tudós zoológus láthatta el szakszerű és okos tanácsokkal: az édesapja. Szunyoghy János ugyanis annak az 1960-as, Dénes István által vezetett, de Széchenyi Zsigmond által irányított Afrika-expedíciónak volt a zoológusa, amely a Magyar Nemzeti Múzeum 1956-ban elégett Afrika-kiállításának anyagát kívánta pótolni. Másodszor pedig – Nagy Endre jóvoltából – egy éves gyűjtőútra mehetett Tanzániába, amit akkor még Tanganyikának neveztek. Ezt írta meg 1968-ban megjelent *Egy év Tanganyikában* című könyvében, amit fiatalemberként irigykedve olvastam rongyosra.

Akkoriban nem hittem volna, hogy fiával – egy gyakorlatilag velem egyidős és hasonló érdeklődési körű képzőművésszel és tudós zoológussal (ezt a jelzőt egyáltalán nem hízelgésből írtam, hanem meggyőződésből) – egykor majd a Magyar Művészeti Akadémián is találkozunk, és kiállítását én nyithatom meg.

Szunyoghy András a csak rá jellemző akkurátus szorgalommal állt neki a maga választotta útra való felkészülésnek. (Ebben sem hasonlítunk egymásra.) 1964 és 1965 között nagyemlős-preparátor tanuló volt a Magyar Természettudományi Múzeumban, 1969-ben diplomázott a Képzőművészeti Főiskolán, majd 1971 és 1973 között a Magyar Pénzjegynyomdában tanult rézmetszést.

Műveivel, a különböző sokszorosított grafikai eljárások szinte mindegyikét felmutatva, díjak sokaságát nyerte el, amelyek közül én az 1995-ben neki ítélt Az Év Bélyegtervezője díjat tartom leg többre, amelyet a Páva-, illetve Ősállatok sorozatai mellett a rézmetszésű bélyegeiért kapott.

1989-től, ahogy mondani szokták: nyugalomba vonulásáig (egy fenét van ő nyugton!) a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola, 1996-tól 2002-ig pedig a Magyar Iparművészeti Egyetem tanára volt, de eközben különböző képzőművészeti köröket is vezetett.

Szerettem volna, ha pedagógiai módszereit a televízióban is megjelenítené, de amikor 1999-ben a Vizuális Művészetek Szerkesztőségét Szenes Andrea (az Úr világítsa meg elméjét!) felszámolta, engem pedig mint főszerkesztőt kirúgott, tervünk hamvába fűlt.

Azóta időről-időre megkeres, hogy legújabb ötletei megvalósításában segítsen neki. (Többnyire nem tudok.) Nemrég azonban a Nagymező utcai Művészellátó alagsorában bukkantam egy rajzoló csapatra, akik Szunyoghy András tanítványainak mondták magukat. Nekem soha nem jutott volna eszembe ez a kézenfekvő megoldás, hogy a képzőművészek eszközeinek beszerzési forrásánál végezzenek egyúttal rajztanítást is. Ha egy generációval később születnek, nagy örömet okozott volna, ha tanítványai közé fogad. Talán még rajzolni is megtanított volna.

Mindemellett 1994-ben létrehozta a természetábrázoló képzőművészeket összegyűjtő Altamira Egyesületet, amelynek egy ideig az ügyvezető elnöke volt és ami aztán nélküle megszűnt. Am most újra akarja élesztetni, mert – ha az eddigiekből nem derült volna ki – olyan emberről van szó, aki soha nem adja fel.

És végül, de egyáltalán nem utolsósorban, feltétlenül szólnom kell Szunyoghy Andrásról, a rajzolni tanító könyvek és az anatómiai könyvek mesteréről. Én az utóbbiakat a főműveinek tartom. A legkülönfélébb lények anatómiájának tökéletes ismerete ugyanis egy olyan kutatómunkára utal, ami imponáló, s nemkülönben imponálóan magabiztosak és invenciózusak azok a rajzok is, amelyek nem pusztán illusztrációi a szövegnek, hanem igényes önálló grafikákként is megállják a helyüket.

Azt hiszem, hogy *A ló művészeti anatómiája* volt az első állat-anatómia könyve, amit rajzokkal díszített dedikációval megkaptam tőle, és bizony nagyon elcsodálkoztam rajta, miközben tisztelettel adózva az alkotónak, lapozgattam, s közben azt mondtam magamban: „Íme, itt van valaki, aki még Barcsay Jenőnek a maga idejében nagy tiszteletet kiváltó, több generáció számára tankönyvként forgatott művészi anatómiájához képest is méltó könyvet tudott letenni az asztalra. Ki hitte volna ezt ezekben a posztmodern, újdebil időkben!”

Aztán Szunyoghy András 1982 óta sorra jelentette meg állat-anatómia könyveit, de azokat megelőzve megalkotta még a *Rajz ABC*-t, a *Kis művészeti anatómiát*, *Az ember művészeti anatómiáját*, a *Portré és kézrajzolás* című munkáját, de nem célok felmondani a máig megjelent összes művét, csak a legutóbbiról kívánok szólni, a MMA Kiadó által kiadott, legutóbbi, ez évben megjelent, Dr. Sós Endrével együtt jegyzett könyvről, aminek a címe: *Madarak*.

Aki kíváncsi arra, hogy valójában mire képes Szunyoghy András, ha egy kicsit szabadon válogathat kedvenc témái között, akkor ajánlom igénybe venni az útmutatómat, ami így szól:

Miután jobban szemügyre vette a címlapon látható szalakótát, ami az egyik legszebb, háta kivételével egész testén különböző árnyalatú kék tollazatot viselő madarunk, először vegye szemügyre az 5. oldalon látható királykeselyű-portrét! Ezen tanulmányozhatja azt, hogy

ennek a Közép- és Dél-Amerikában élő, legszínesebb keselyűfajnak a színeit – fekete-sárga-narancssárga csőrét, vörös-sárga-fekete szemét és vörös nyakát – hogyan érzékelteti Szunyoghy egy fekete-fehér ceruzarajzban.

Ezután érdemes megnézni azt a technikai bravúrt, hogy miként lehet két különböző technikát különálló, de mégis egy egységet alkotó művé varázsolni, ami a 100. oldalon látható, akvarellal megfestett kolibri, és a fekete-fehérben megrajzolt – mégis pompás – virágon tanulmányozható.

A ceruza és az akvarell együttes könnyed kezelésére példaként ajánlom még a 102. oldalon látható közép-amerikai feketetorkú motmotot, vagy a 113. oldalon a búbos bankát.

Utóbbi ceruzarajz-portréi közt pedig igen szokatlan nézetben – szemből is – ábrázolja mindenre figyelő mesterünk, csakúgy, mint a 151. oldalon a kaffer szarvasvarjút.

Persze! Azt szokták mondani nekem a kollégák (némelyik csak gondolja): ezekkel a képekkel olyan vagy, mint egy japán vénkisasszony. Madarakat könnyű festeni. Színesek, látványosak, a formáikban és arányaikban csalhatsz, senki sem veszi észre és végül: elhelyezheted őket akárhol a vásznon, vagy papíron; a magasban repülve, a földön vagy a vízen, de még a víz alatt is.

Nekik üzenem: nézzék meg a 121. oldalon a jelentéktelen, szürkés-barnás színű búbos pacsirta Szunyoghy András által szinte már dédelgető szeretettel, körülbelül életnagyságban megfestett képét! Akkor már lesz némi sejtésük arról, hogy mi is a képzőművészet.

Ezt a könyvét egyébként e szavakkal dedikálta nekem Szunyoghy András: „Szemadám Györgynek tisztelettel, szeretettel, barátsággal.”

Én meg büszke vagyok rád, András!

Szemadám György